

Földi Bence

LESZÁMOLÁS A GYARMATI MÚLTVAL

Ausztrália és Új-Zéland továbblépne a teljes önrendelkezés felé vezető úton

„Ausztrália ma minden ízében egy szabad köztársaság. Kivéve papíron.”

(David Morris, Ausztrál Republikánus Mozgalom)

Ausztrália és Új-Zéland a legtöbbször csak akkor kerül a hírekbe, ha kigyulladnak az ausztrál bozótosok, vagy Peter Jackson úgy dönt, hogy Tolkien újabb művét filmesíti meg az új-zélandi hegyek között. Pedig politikai szempontból is érdekes a két ország, hiszen sajátos, brit eredetű politikai kultúrájukban az egykori gyarmati sors, valamint az ebből eredő szabadságvágy és öntörvényűség egyaránt megfigyelhető.

Ausztrália és Új-Zéland hasonlóképpen rázta le magáról a brit korona „legszorítóbb béklyóit”. Ezúttal nem kívánom teljes „függetlenségi harcukat” bemutatni a gyarmatosítástól a századeleji domíniummá válásig,¹ csupán kiemelném, hogy az 1931-es westminsteri statútum volt a kulcsmomentum. A törvény ugyanis kimondta: a brit domíniumoknak lehetősége nyílik arra, hogy független államként, de a brit korona fennhatósága alatt, a Brit Nemzetközösség részeként működjenek tovább. A két állam a negyvenes évek második felében vált félig-meddig függetlenné. (Új-Zéland a domíniumok közül utolsóként, náluk később csak Új-Fundland fogadta el a westminsteri statútumról szóló törvényét, de nem lett külön állam, hanem Kanadához csatlakozott.)

A nyolcvanas években váltak le végleg a brit emlőről, amikor mindkét országban elfogadtak egy alkotmányerejű törvényt. Az 1986-os Australia Act az ország három törvényből álló alkotmányának egyik eleme, míg a szintén 1986-os Constitution Act Új-Zéland elsődleges törvénye – de nem az egyetlen dokumentuma. Az 1986-os év azért számít fordulópontnak, mert ezekkel a törvényekkel az utolsó kapcsolódási pontokat is felszámolta a két egykori gyarmat a brit parlamenttel, csupán néhány szimbolikus kötelek maradt, ezekről a későbbiekben esik szó.

A két ország politikai kultúrájának mindig jellemzője volt a szabadságvágy és az öntörvényűség. A két állam közül regionálisan és világszinten is fontosabb szerepet játszó Ausztrália esetében ennek eredetét az egykori börtöntelepekben érdemes keresni: a 19–20. század fordulóján Nagy-Britannia söpredékének leszármazottai éltek az önként érkezett bevándorlókkal vegyesen.

Előbbieknél érthető a szabadság utáni vágy, hogy leráznák a béklyókat, míg utóbbiak szabadon alakíthatták ki életkörülményeiket az érintetlen területeken. Keményen dolgoztak azért, hogy megművelhető földet teremtsenek a kies ausztrál vidéken, így nem csoda, hogy az éppen aktuális uralkodó ellen is „harcot” viseltek: nemcsak a természet-

¹ Erről bővebben lásd EGEDY Gergely: *Ausztrália története*, Aula, Budapest, 2000, 135–145.

től, hanem a koronától is elhódították volna a földeket. Később a politikába mentették át ezt a függetlenedési vágyat. „Az ausztrálok zöme az autoritást nem az anyaországi tradíciókból, hanem az egyéni függetlenségéből és egyenrangúságból vezette le, s ebben nagy szerepe lehetett az ún. »Botany Bay² effektusnak«. Ez a számkivetettség érzését a nehéz körülmények közepette is felemelkedni képes »kisember« képevel társította.”³

Ezt jól szemlélteti az, hogy a helyben született ausztrálok, akik eljutottak az Egyesült Királyságba, többnyire csalódottan tértek haza: „otthoni szabad életünk, a sznobizmus szinte teljes hiánya és éghajlatunk fényében [...] az itteni élet gyakorlatilag elképzelhetetlennek számít” – írta egykoron egy magas rangú köztisztviselő.⁴ Új-Zéland esetében a helyzet hasonló, csupán annyiban egészül ki, hogy jelentős (kb. tizennégy százalékos⁵) maori kisebbség él az országban.

A gyarmati múlt szimbolikus maradványai

Természetesen bizonyos szimbólumok maradtak mindkét országban, amelyek emlékeztethetik a lakókat az egykori Brit Birodalomban betöltött – meglehetősen marginális – szerepükre. Alapvetően egy országnak a legfontosabb nemzeti jelképe a zászlaja és a himnusza. Ausztrália⁶ és Új-Zéland⁷ zászlaja könnyen összekeverhető: mindkettőn szerepel a Dél Keresztje csillagkép (igaz, az új-zélandi verzió vörössel, az ausztrálon fehérrel és eggyel több csillaggal), valamint a bal felső sarokban a Union Jack, azaz az Egyesült Királyság zászlaja. Tehát mindkettő afféle mementója annak, hogy az állam fölött szimbolikusan még mindig a britek „uralkodnak”. (Az ausztrál lobogón emellett szerepel a Nemzetközösség vagy Föderáció Csillaga, egy hétágú, fehér csillag.⁸)

A himnuszok esetében nem teljesen egységes a kép. Ausztráliában 1984 óta használják a skót költő, Peter Dodds McCormick 1878-as versét, az *Advance Australia Fairt* nem-

² Ide érkezett meg 1788-ban Phillip kapitány, ő vezette a bevándorlók első telepét. Viszont nem ő fedezte fel Ausztráliát a fehér ember számára – erről két versengő elmélet létezik. Az egyik szerint a holland Willem Janszoon a Duyfken fedélzetén érkezett az ausztrál partokhoz 1606-ban. Akármennyire is bizonyított tény a holland felfedezése, nem biztos, hogy ő látta először Ausztráliát: 1606-nál korábbi portugál iniciálék árulkodnak arról, hogy ekkoriban ismerték már a csak Ausztráliában őshonos kenguruk kinézetét Európában is.

³ FÖLDI Bence: *Angolszász politikai kultúrák összehasonlító aspektusban*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba, 2012, 45.

⁴ EGEDY: *I. m.*, 163.

⁵ A CIA World Factbook a 2013-as népszámlálást vette alapul, e szerint egy személy több etnikai identitást is magáénak vallhatott: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2075.html#nz.

⁶ Az ausztrál lobogóról: *Australian National Flag*, Australian Government, It's an Honour 2014. február 14. (www.itsanhonour.gov.au/symbols/flag.cfm).

⁷ Új-Zéland zászlajáról bővebb információk itt találhatóak: *Flags*, Manatū Taonga, Ministry for Culture and Heritage, 2014. március 11. <http://www.mch.govt.nz/nz-identity-heritage/flags>.

⁸ A csillag hat ága a hat ausztrál szövetségi államot jelképezi, a hetedik pedig az ausztrál külterületekre, illetve jövőbeni szövetségi államokra utal.

zeti himnuszként, miután 1977-ben népszavazáson döntöttek emellett.⁹ Új-Zélandon ugyanakkor még mindig sokhelyütt éneklük a *God Save the Queen/King...* kezdetű brit himnuszt. Ugyanakkor elterjedtebb a *God Save New Zealand*, amelyet egy ír születésű ausztrál, Thomas Bracken írt az 1870-es évek első felében. 1977 óta nemzeti himnusz, angol és maori változatának szövege némileg eltérő jelentésű.¹⁰ Hivatalos ünnepélyeken mindkettőnek az első változatát éneklük.

Emellett a harmadik, szimbolikus kapocs, amely összeköti a két országot az Egyesült Királysággal, az nem más, mint az államfő személye. Mindkét ország esetében az Egyesült Királyság államfője az ország feje – azaz a mindenkori brit uralkodó, jelen esetben II. Erzsébet királynő. Mindkét országban egy-egy fő kormányzó képviseli az uralkodót, az intézményt az egykori gyarmatok domíniummá válásával egy időben hozták létre. A fő kormányzót az országok miniszterelnökeinek ajánlása alapján a mindenkori uralkodó nevezi ki – ez az uralkodó egyetlen közvetlen beavatkozása Ausztrália és Új-Zéland életébe. A fő kormányzó szerepe mindkét országban lényegében reprezentatív, de azért néhány erősebb jogosítvánnyal is rendelkezik. Ausztráliában például ő nevezi ki a miniszterelnököt, sőt ő is tudja lemondadni, ha az elvesztette a parlament bizalmát vagy törvénytelenül jár el. Emellett elutasíthatja a kormányfőnek az alsóház feloszlatásáról szóló kérését. Az új-zélandi fő kormányzó szerepe lényegében ugyanez,¹¹ de például hivatalosan ő az ország haderejének főparancsnoka is, holott semmilyen valós szerepe nincs a hadsereg irányításában.¹²

A probléma közös, a megoldás különböző

Mind Ausztráliában, mind Új-Zélandon sokan érzik úgy, hogy az egykoron oly' meghatározó brit befolyás utolsó nyomait is el kellene tüntetni, ugyanakkor a két ország másképp látja az ehhez vezető utat. Ausztráliában erős köztársasági mozgalom működik, amely azt szeretné elérni, hogy az ausztrál államfő ne brit, hanem ausztrál legyen.

Új-Zélandon viszont az államfőhöz nem nyúlnának, ott a zászló okoz álmatlan éjszakákat a miniszterelnöknek. Viszont a kérdés rendezését – nagyon bölcsen, érett politikai kultúráról tanúbizonyságot téve – csak a 2014 szeptemberében tartandó választások után kezdik meg. Az ausztráloknál pont az új-zélandi példa miatt merült fel (ismét),¹³ hogy a zászlóhoz nyúljanak, de a konzervatív, monarchista kormányzat erről hallani sem akar – így máris kirajzolódik a kétféle út, amelyeket a továbbiakban mutatok be.

⁹ Az ausztrál nemzeti himnuszról: *National Anthem. Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade* 2011. február (www.dfat.gov.au/facts/nat_anthem.html).

¹⁰ Az új-zélandi nemzeti himnuszokról: *National anthems. Manatū Taonga, Ministry for Culture and Heritage* 2014. március 12. (www.mch.govt.nz/nz-identity-heritage/national-anthems).

¹¹ *The Governor-General's Roles. The Governor-General / Te Kāwana Tianara o Aotearoa*, <https://gg.govt.nz/role/functions.htm>.

¹² Igaz, Magyarország Alaptörvénye is hasonlóan fogalmaz a 9. cikk 2. cikkelyében: „A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka”.

¹³ Az ausztrál republikánusok természetesen nemcsak az államformával, hanem a zászlóval is leszámolnának.

Ausztráliától eltérően az új-zélandi zászlóvita független az államformával kapcsolatos vitától. Az egyébként meglehetősen gyenge új-zélandi republikánusok ugyanis úgy vélik, hogy ha az ország köztársasággá válna is, az nem érinti az 1840-es waitangi békét,¹⁴ a brit nemzetközösségi tagságot és a zászlót sem.¹⁵

A regnáló miniszterelnök, a konzervatív Nemzeti Párt vezetője, John Key volt az, aki ismét felvetette azt a régóta újra és újra felmerülő témát,¹⁶ hogy Új-Zélandnak le kellene cserélnie zászlaját.¹⁷ „Szeretném, ha lecserélnénk Új-Zéland zászlaját. Ugyanakkor két okból sem tartom valószínűnek, hogy sikerül: egyrészt tudom, hogy nem ez a legnagyobb probléma, amellyel országunk szembenéz. Másrészt a csere mellett állók között sincs konszenzus arról, hogy milyen legyen a következő zászlónk” – mondta Key január 29-én, hozzátéve, hogy konzultál minisztereivel ez ügyben.

Ma már előrehaladottabb állapotban van az új zászló ügye: a miniszterelnök március 11-én bejelentette, ha szeptember 20-án újraválasztják – a közvélemény-kutatók szerint erre minden esélye megvan¹⁸ –, akkor két bizottságot is létrehoz. A parlamenti pártokat pedig felkéri majd, hogy mindkét bizottságba delegáljanak képviselőket. Az egyik testület az optimális döntéshozatali eljárásnak járna utána, a másik pedig felmérné, hogy mik a lakosság igényei a kérdést illetően. Key szerint egyébként az is könnyen megeshet, hogy marad a mostani lobogó.

Egyébként az új-zélandi politikai kultúra fejlettségére utal, hogy az ellenzék két pártjának vezetője (a Munkáspárt elnöke, David Cunliffe és a Zöld Párt társelnöke, Russel Norman) egyetért a miniszterelnökkel abban, hogy a parlamenti választásokig nem szabad bolygatni a kényes témát. Sőt mindketten leszögezték: ha a kormányzó Nemzeti Párt netán elveszítené a választást, akkor is tartanak magukat John Key zászlócserevel kapcsolatban meghirdetett menetrendjéhez.

És hogy mivel érvelt a miniszterelnök? A történelemmel. (Létezik több másik érv is az új-zélandi zászlócsere mellett. Az első, hogy túlzottan hasonlít az ausztrál zászlóra. A korábban Tony Abbott jelenlegi ausztrál miniszterelnök által vezetett brit-barát monarchisták 1999-ben – az államformáról tartott referendum előtt – az új-zélandi zászlót tették azon prospektusokra, amelyben a köztársasággá válást elleneztek. Ezt megelőzően

¹⁴ Ez rendezte a maorik helyzetét a brit gyarmaton, miután Új-Zéland először nyilvánította függetlenné magát 1835-ben, majd végül kiegyeztek a britekkel.

¹⁵ Ugyanakkor az Új-Zélandi Republikánus Mozgalom úgy véli, hogy a zászlóváltás elősegíthetné az ő ügyük előrehaladását is, mivel elgondolkodtatná az ország lakosságát arról, hogy milyen az Egyesült Királysághoz való viszonyuk és milyen az identitásuk: *A new flag and a new head of state are both inevitable*, New Zealand Republic 2014. március 11. (www.republic.org.nz/blog/new-flag-and-new-head-state-are-both-inevitable).

¹⁶ Elsőként a Munkáspárt volt az a hetvenes években, amely felvetette az új zászló szükségességét, ezt követően rendszeresen rendeztek zászlópályázatokat különböző szervezetek és lapok az országban. Az 1990-es években a maori őslakosok nehezményezték, hogy örökségük nem jelenik meg a zászlón. A kétezres évek közepén egy civil kezdeményezés népszavazást kívánt tartani a kérdésben, de aláírásgyűjtésük végül elbukott, ugyanakkor ismét beemelte a közéletbe a zászló-kérdést.

¹⁷ FÖLDI Bence: *Új-Zéland új zászlóval dobna a gyarmati örökséget*, vs.hu 2014. március 12., <http://vs.hu/uj-zeland-uj-zaszloval-dobna-gyarmati-orokseget-0312>.

¹⁸ *Surge in support for National – poll*, TVNZ, 2014. február 23., <http://tvnz.co.nz/politics-news/surge-in-support-national-poll-5847383>.

pedig az ausztrál miniszterelnököt köszöntötték Ottawában új-zélandi zászlóval. Nem csoda, hogy Winston Peters egykori új-zélandi külügyminiszter egyszer azzal viccelődött, hogy nem is az új-zélandiak miatt kellene zászlót cserélni, hanem az ausztrálok miatt, akiknek a kilencven százaléka nem tud különbséget tenni a két lobogó között.¹⁹ A zászlóváltás mellett szóló további érv, hogy két szélsőjobboldali szervezet is jelképként használja a jelenlegi lobogót, valamint az is, hogy semmilyen utalás nincs rajta az ország számára oly' fontos máori örökségre.²⁰

John Key szerint a zászlóváltás „Új-Zéland evolúciójának következő lépése”. A jelenlegi lobogó szerinte „gyarmati és poszt-gyarmati időszakot szimbolizál, amelynek az ideje lejárt”. A miniszterelnök Kanada példáját is felhozta, ahol 1965-ben döntöttek arról, hogy a Union Jacket „tartalmazó” lobogót lecserélik, és a juharlevelet teszik a zászlajukra. „Az a régi kanadai zászló azt szimbolizálta, hogy milyen volt Kanada régen, nem azt, hogy milyen ma. Ugyanígy a mi zászlónk is inkább azt mutatja, hogy milyenek voltunk, nem azt, hogy milyenek vagyunk” – mondta március 11-én a wellingtoni Victoria Universityn tartott beszédében.²¹

Viszont, amint fentebb is említettem, Új-Zélandon a zászló- és államforma-vita nem jár együtt. Ahogy a republikánusok, úgy a konzervatívok is megerősítették, hogy a kettő elkülönítendő: a miniszterelnök március 11-én ugyanis azt is elmondta, hogy zászlóváltás esetén sem változtatnak az Egyesült Királysággal fennálló alkotmányos viszonyokon. Kijelentését kisvártatva üdvözölte Sean Palmer, az új-zélandi monarchisták vezetője.²²

Az új-zélandi miniszterelnök egyébként nem a levegőbe beszél: szerinte a lakosság fele támogatná a zászlóváltást. „Persze ha a rögbivébé előtt kérdeznénk meg az embereket, 60:40 lenne a támogatók – nem támogatók aránya” – viccelődött még februárban Key, ám ő talán nem látta a New Zealand Herald februári, nem reprezentatív online felmérését.²³ Ennek alapján az eredeti tippjénél magasabb is lehet a támogatók aránya: a válaszadók 54 százaléka váltana lobogót, igaz, 22 százalékuk nem tudja, hogy milyen dizájnjá legyen az új zászlónak. Közel harmaduk (32 százalék) válaszolta azt, hogy váltani kell, méghozzá a fekete alapon ezüst páfrányt ábrázoló zászlóra – emellett korteskedik maga John Key is.

Az ezüst páfrány szimbóluma egyébként is már szinte hivatalos nemzeti jelkép, hiszen számos területen megjelenik. Szerepel például Új-Zéland címerén, az új-zélandi egydollároson, az új-zélandi neclabda- és rögbiválogatott mezén,²⁴ valamint több ka-

¹⁹ Új-Zélandnak elege van, zászlót akar cserélni, vs.hu 2014. február 14., <http://vs.hu/uj-zeland-zaszlot-akar-cserelni-0214>.

²⁰ *Have Your Say*, NZFlag 2005. július 28., <http://www.nzflag.com/opinion.cfm>.

²¹ Toby MANHIRE: *New Zealand to hold referendum on new, „post-colonial” flag*, The Guardian 2014. március 11. (www.theguardian.com/world/2014/mar/11/new-zealand-to-hold-referendum-on-new-post-colonial-flag?CMP=tw_t_gu).

²² Uo.

²³ Isaac DAVISON: *PM tests water for NZ flag change*, The New Zealand Herald 2014. január 29. (www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11193725).

²⁴ Az új-zélandi rögbiválogatottat All Blacks néven ismeri a világ. A nyolcvanas évek óta válogatott mérkőzéseik előtt a haka nevű máori rituális harci táncot járnak el, különleges színfoltot adva a rögbivilágversenyeknek.

tonai alakulat egyenruháján is. Pontosan emiatt érvelt úgy az Új-Zélandi Zászlóintézet, hogy az ezüst páfrány nem lenne megfelelő jelkép a nemzet számára, mivel az inkább szimbolizál néhány sportcsapatot, mint az országot magát.

Nem csoda, hogy több különböző „jelölt” is van az országzászló megtisztelő posztjára. Az egyik egy olyan lobogó (az „Egyesült Törzsek Zászlaja”), amely már volt az ország hivatalos jelképe: 1835-től az 1840-es waitangi békéig.²⁵ Aztán versenyben lehet még Friedensreich Hundertwasser zászlóterve, a Koru, amely ötvözi az ország szimbólumának számító páfrányt a maori őslakosok fafaragványain megjelenő egyik mintával – néha látni az országban ezt a lobogót is.²⁶ Ezekon kívül több alternatív változat is van, például olyan, amely ötvözi az ezüstpáfrányos verziót a jelenlegivel – ilyen James Dignan 2002-es²⁷ és Kyle Lockwood 2004-es dizájnja.²⁸

Abban tehát még nincs egyetértés, hogy milyen zászlaja legyen Új-Zélandnak, azonban a közvélemény és a politikai elit is eltökéltnek látszik az ügyben. Leszámolnának a gyarmati múlt örökségével, így nem tűnik lehetetlennek, hogy az elkövetkezendő egy évtizedben már új lobogó leng az új-zélandi parlamenten. És a Brit Birodalom utolsó mementójaként az országban maradt főkormányzó hivatalának épületén.

Az ausztrál út: ausztrál nemzetnek saját államfőt!

Ausztráliában az elmúlt évtizedekben nem a zászló, hanem egy fokkal tágabb értelemben vett problémakör, az államforma kérdése volt napirenden. Az ezzel kapcsolatos vita több évtizedre nyúlik vissza. 1993-ban például az akkor Paul Keating által vezetett Munkáspárt nyerte a szövetségi választásokat.²⁹ Ő volt az, aki korábban megalapította az Ausztrál Republikánus Mozgalmat (ARM), és ugyancsak ő hozott létre 1992-ben egy bizottságot, amely kidolgozta a köztársasággá válás folyamatát.

A republikánusok a királynőt és a főkormányzót egy választott államfőre cserélték volna – az ARM máig ebben gondolkodik. Végül egy népszavazással akarták ezt szentesíteni, ám időközben elvesztették a parlamenti voksolást. Viszont 1999-re a konzervatív kormány mégis kiírta a referendumot. A novemberi népszavazás előtt úgy tűnt, hogy a republikánusok örülhetnek majd, ám végül a lakosság 55 százaléka szavazott a monar-

²⁵ Kerryn POLLOCK: *Flags – New Zealand flag*, Te Ara – the Encyclopedia of New Zealand 2012. november 16., www.teara.govt.nz/en/zoomify/33966/united-tribes-flag-original-flag.

²⁶ Az ausztrál művész 1983-ban ajándékozta a dizájnt Új-Zélandnak, második számú zászlónak szánta, nem a jelenlegi helyett. Hundertwassert egyébként 2000-ben Új-Zélandon temették el, amelyet otthonának tekintett.

²⁷ *New Zealand – Proposals for a new flag*, Flags of the World 2014. március 8., www.crwflags.com/fotw/flags/nz!.html#dignan.

²⁸ Kyle LOCKWOOD: *Let's just get on with a flag referendum*, 2014. január 2., www.silverfernflag.org/1/post/2014/01/lets-just-get-on-with-a-flag-referendum.html.

²⁹ A Munkáspárt egyébként már 1981-ben a köztársaság mellett foglalt állást, ám az akkori pártelnök nem támogatta az ötletet. Keating viszont olyannyira nem szerette a monarchiát, hogy II. Erzsébet 1992-es ausztráliai látogatásán nem kézcsókkal köszöntötte az ország államfőjét, hanem kézfogással.

chiára.³⁰ Így a kérdés rendezését elnapolták, de továbbra is napirenden van, a királyi család tagjainak látogatásakor újra és újra felmerül (2011-ben például II. Erzsébet ausztráliai útja váltott ki heves vitát).

2013 nyarán volt szerencsém interjút készíteni David Morrisszal, az ARM koordinációs igazgatójával (*national director*), aki elmagyarázta, hogy miben gyökerezik az ausztrál republikánus eszme. „Az ausztrál történelem egyik legfontosabb eseménye volt az 1854-es eureka felkelés, ahol a soknemzetiségű (főleg ír, amerikai, német, olasz, de talán magyar és kínai is volt köztük) aranybányászok, a diggerek szálltak szembe a britekkel. Egyrészt az aranybányákra kivetett adóemelések ellen tüntettek, másrészt a polgári szabadságjogokért. S bár a brit birodalom brutálisan lemészárolta a felkelőket, néhány hónappal később mégis beadta a derekát: a világon példátlan módon választójogot adott minden felnőtt európai férfinak. Valószínűleg attól való félelmében, hogy ugyanúgy elveszíti a gyarmatokat, mint Amerikában. Az Eurekaiban elfogadott függetlenségi nyilatkozat, valamint a felkelők zászlaja (ezen szerepelt először a későbbi ausztrál szimbólum, a Dél Keresztje – a szerk.) mindannak a gyökere, amiben az ausztrálok ma hisznek. Ugyan a korszakra – és azt követően is – jellemző volt a rasszizmus, ezt leszámítva Ausztrália mára elérte az eureka felkelés republikánus alapelveinek – testvériség, egyenlőség, szabadság – megvalósítását” – mondta David Morris.

Szerinte „Ausztrália ma minden ízében egy szabad ország. Kivéve papíron.” „Az alkotmányunk azt mondja, hogy az országunk egy monarchia része, de a mindennapi életben ennek nyoma sincs. Nem hiszünk abban, hogy egy személy, aki egy birodalmat vezet, fölöttünk állna. Nem hiszünk az osztályokban, nem hisszük, hogy az egyes emberek születésüktől kezdve jobbak lennének a többiekénél” – mondta akkor az ARM egyik vezetője.³¹ Viszont úgy tűnik, hogy nincs igaza.

Ugyanis a közvélemény-kutatások többsége azt mutatja, hogy az ausztrálok megosztottak a kérdésben – sőt az elmúlt húsz évben nem álltak ilyen rosszul a republikánusok, mint most. A Sydney Morning Herald által publikált január végi Fairfax–ReachTELFelmérés ugyanis kimutatta: csupán a lakosság 39,4 százaléka szeretné, ha Ausztrália köztársaság lenne.³² 41,6 százalék ellenzi a köztársasággá válást, 19 százalék nem tudott dönteni. Amikor az ARM-nél a korfára tekintettek, még inkább kerülgethette őket a szívroham, ugyanis a nemrégiben indított, „Our Identity” szlogenű, fiatalokat megcélolni szánt kampányuk sem tűnik hatékonynak. A fiatalok között ugyanis alig több mint egyharmados, 35,4%-os a köztársaság támogatottsága.

Ezen az állásponton van az Ausztrálok az Alkotmányos Monarchiáért³³ egyik vezetője, David Flint professzor is. Ezt írta a fenti számok nyilvánosságra kerülését követően: „A friss eredmények időzített bombaként értelmezhetőek az Ausztrál Republikánus

³⁰ EGEDY: I. m., 411–413.

³¹ FÖLDI Bence: *Önök mint szólnának egy osztrák államfőhöz?*, Mandiner.hu 2013. július 8., http://mandiner.hu/cikk/20130707_onok_mit_szolnanak_egy_osztrak_allamfohoz.

³² Bianca HALL: *Voter's support for a republic hits 20-year low*, The Sydney Morning Herald 2014. február 2. (www.smh.com.au/national/voters-support-for-republic-hits-20year-low-20140201-3ltxr.html).

³³ A szervezet honlapjának címe egyébként igen beszédes: „No Republic!”

Mozgalom számára, mivel úgy tűnik, hogy nincs bázisuk a jövőre nézvést.” Szerinte a republikánusok támogatottsága éppen emiatt fog továbbcsökkenni az évek során.

Ugyanakkor annyira nem meglepő a rossz eredmény. David Morrisset ugyanis az idézett interjúban tavaly arról is megkérdeztem, hogy a pártok felettiséget szorgalmazó ARM próbált-e egyezkedni Tony Abbott-tal, aki akkor még az ellenzék vezetője volt, korábban pedig az Ausztrálok az Alkotmányos Monarchiáért szervezetét vezette. Morris akkor ezt mondta az egyébként konzervatívnak számító Liberális Párt vezetőjéről: „Nem, ő nem az a fajta ember, akivel párbeszédet lehet folytatni. A liberálisok elnöke ugyanis a megosztó politika híve, az 1999-es referendum előtt például egy rendkívül tisztességtelen és félrevezető köztársaság-ellenes kampánnyal zavarta össze az embereket.”

Azaz: egy nyíltan monarchista miniszterelnök mellett nem meglepő, ha a köztársaságpártiak aránya csökken. Ám ez még önmagában nem adhat okot arra, hogy a fiatalok körében ilyen alacsony legyen a monarchisták aránya – erre mindenképpen megoldást kell találni a republikánusoknak. De talán nincs minden veszve, erre utalt Morris is: „Persze az ausztrál politikában bármi megtörténhet, akár néhány nap leforgása alatt is. És természetesen vannak potenciális vezetők a liberálisok között is, ráadásul amennyire én tudom, mindannyian köztársaságpártiak. Így komoly lökést adna a mozgalomnak, ha valamelyikük ülne az elnöki székbe, hiszen akkor kétpárti támogatást élvezhetnénk.”

Azaz az ausztrál republikánusok várnak. Arra, hogy a jelenlegi liberális pártelnök, Tony Abbott helyére más üljön. Eközben viszont pont legfőbb szövetségésük, az Ausztrál Munkáspárt hagyja őket cserben. Tavaly – egy viharos időszak végén, egy vesztes választást követően – a párt élére került Bill Shorten.³⁴ Február 20-án azt mondta a Melbourne Press Clubnak, hogy pártja 2014-ben inkább a munkanélküliségre helyezi a hangsúlyt, mintsem az államforma megváltoztatására.³⁵ Kijelentette: „Figyelembe kell venni azt is, hogy a királynő rendkívül népszerű [...] Ausztrália tudni fogja, hogy mikor jött el az idő [a köztársasággá váláshoz]”. Hasonlóan vélekedik egyébként Morris is, aki szerint „a köztársaság ügye tipikusan olyan ügy, amely társadalmi konszenzust kíván”. Nos, most úgy tűnik, hogy egyik politikai oldal sem támogatja igazán, így a közeljövőben nincs számottevő esély arra, hogy Ausztrália köztársasággá váljon.

Ám amíg a jelenlegi kormány van hatalmon, az új-zélandi utat sem követi az ausztrál kormány. Julie Bishop, Ausztrália külügyminisztere, a monarchista Tony Abbott párttársa ugyanis március elején kijelentette, nem fontolgatják a lobogó lecserélését. A döntést ugyanazzal indokolta, mint Key Új-Zélandon: van fontosabb probléma az országban.³⁶ Pedig korábban ez is felmerült Ausztráliában: Keating akkori miniszterelnök – John Key

³⁴ Az Ausztrál Munkáspártnak egy év leforgása alatt ő a harmadik elnöke, miután Julia Gillardot megpuccsolta Kevin Rudd (akit pár évvel korábban pont Gillard puccsolt meg). A korábbi miniszterelnök viszont nem tudott javítani a Munkáspárt megítélésén, a szeptemberi választást elveszítették, ekkor jött az új pártelnök.

³⁵ John MASANAUSKAS – Ellen WHINNET: *Labor leader Bill Shorten puts jobs ahead of push for republic in 2014*, Herald Sun 2014. február 20. (www.heraldsun.com.au/news/labor-leader-bill-shorten-puts-jobs-ahead-of-push-for-republic-in-2014/story-fni0fiyv-1226832851862).

³⁶ *Minister Bishop dismisses call to change Australian flag*, SBS 2014. március 11., www.sbs.com.au/news/article/2014/03/11/minister-bishop-dismisses-call-change-australian-flag.

új-zélandi kormányfővel ellentétben – referendum nélkül cserélte volna le az ország zászlaját a kilencvenes évek közepén.

Míg Új-Zélandon esélyesnek tűnik, hogy megteszik a kisebb, szimbolikus lépést – azaz új zászlaja lesz az országnak –, addig Ausztráliában nem bírnak a nagyobb falattal. Egyelőre nem úgy tűnik, hogy a közeljövőben választott államfője lesz az Ausztrál Államszövetségnek.

